

FRIEDRICH EBERT FOUNDATION
and
OVIDIU SINCAI INSTITUTE

Privind către viitor. Soluții social-democrate pentru problemele din sud-estul Europei

Conferință internațională, București, 10-12 octombrie 2004

Duminică, 10 octombrie:

- Sosirea participanților
20.00 – Cina

Luni, 11 octombrie:

9.00 – 9.30 Mesaj de bun venit: Dr. Adrian Năstase, Prim Ministru al României
Discurs inaugural: Dr. Adrian Severin, Director al Institutului „Ovidiu Șincai”
Prezentarea participanților
Prezentarea programului

PANEL I

9.30 – 10.30 – **Sărăcia și polarizarea socială în Europa de Sud-Est. Soluții de tip social-democrat pentru acestea**

- Dr. Chavdar Nikolov
- Dr. Cristoph Zoepel
- Dr. Dan-Mircea Popescu

10.30 – 11.00 – Pauză de cafea

11.00 – 13.00 – **Dezbateri
Concluzii**

13.00 – 14.30 – Pauză de prânz

PANEL II

14.30 – 15.30 – **Gestionarea diferențelor etnice și religioase din perspectivă social-democrată**

- Dr. Adrian Severin
- Dr. Axel Wallden

15.30 – 16.00 – Pauză de cafea

16.00 – 18.00 – **Dezbateri
Concluzii**

18.00 – 18.30 – Pauză de cafea

PANEL III

18.30 – 19.30 – **Instituționalizarea efortului regional pentru soluții social-democrate**

- Dr. Victor Ponta

20.00 – Cina

Marti, 12 Octombrie:

- Plecarea participanților

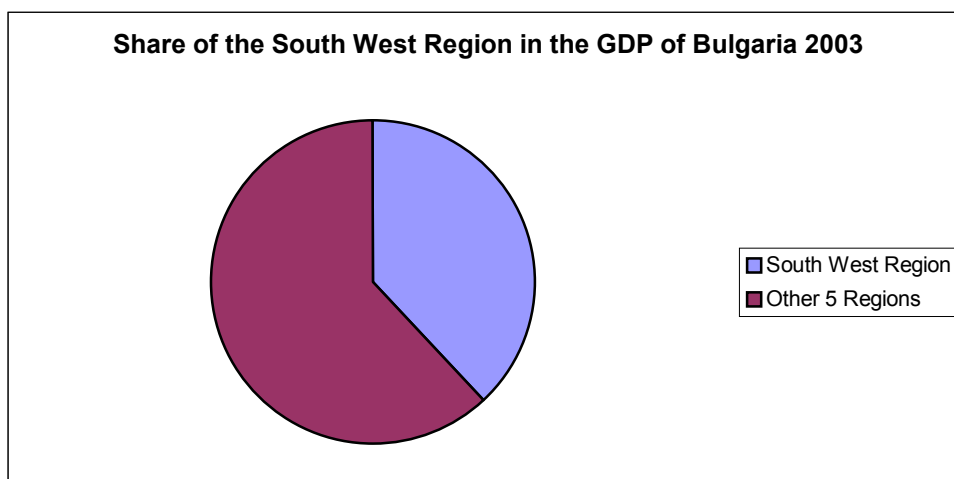
Panel I: Sărăcia și polarizarea socială **Dimensiuni teritoriale, sectoriale și educaționale ale sărăciei în Bulgaria**

*Chavdar Nikolov, Bulgaria**

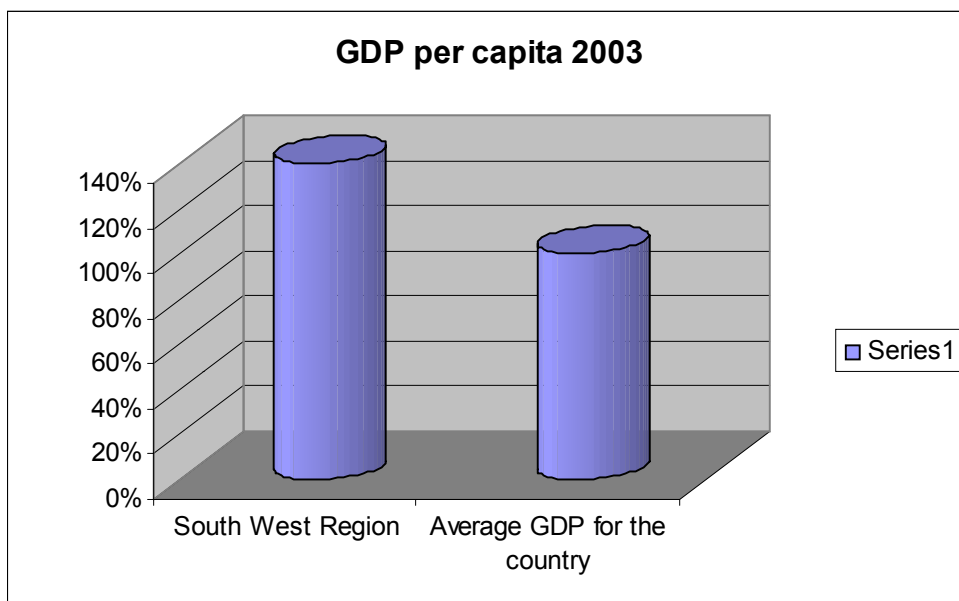
Fenomenul sărăciei din Europa de Sud-Est are multiple rădăcini de natură socio-economică și istorică. În scurta mea alocuțiune aş dori să mă concentrez asupra a două teme principale, unde am avea nevoie de soluții social-democrate specifice pe care viitoarele guverne din Bulgaria le-ar putea pune în aplicare.

În primul rând, disproporțiile regionale și sectoriale care au avut loc în ultimii ani în dezvoltarea țării mele. În al doilea rând, discriminarea educațională pe baze etnice a populației din Bulgaria. În opinia mea, disproporțiile și structura educațională sunt surse specifice ale sărăciei în cadrul societății bulgare.

Dezvoltarea regională a Bulgariei după 1997 indică o concentrare semnificativă a activității economice în regiunea de sud-vest, adică regiunea din jurul capitalei, Sofia. Conform ultimelor cifre cota acestei regiuni din PIB-ul național era de 31.1% în 1997 și a ajuns, în 2003, la 38.1%. Ca urmare, raportul dintre PIB-ul per capita al celei mai bogate regiuni și media țării a crescut de la 1,2 în 1997 la 1,4 în 2003. Cea mai săracă regiune era, în 2003, regiunea Nord-centru, iar raportul față de regiunea de sud-vest era de 1,66.

* Profesor asociat la Universitatea de Sud-Vest „Neofit Rilski” din Blagoevrad, Decan al Facultății de Economie, membru al Uniunii Noii Stângi.

O asemenea dezvoltare inechitabilă, numită „mutarea economiei înspre Sofia” produce probleme serioase în alte regiuni, în special în nordul și nord-vestul țării. Migrația și emigrația sunt procese la ordinea zilei. Costurile lor sociale, economice și ecologice sunt ridicate. Pe de-o parte ne confruntăm cu o aglomerare a capitalului, iar, pe de altă parte, avem regiuni mai puțin populate fără o activitate economică semnificativă și cu venituri scăzute.

Dacă există un remediu, el nu poate să fie compus decât din două elemente – infrastructură și investiții. Ambele depind de activitatea statului, infrastructura în mod direct, investițiile în mod indirect, dar nu mai puțin.

Agricultura este un sector cu o îndelungată tradiție în economia Bulgariei. Datorită multor factori, dar în primul rând datorită reformei restituționiste revanșarde de la mijlocul anilor '90, agricultura nu înregistrează un declin în cadrul PIB-ului, cum este normal, iar în privința producției agricole s-a înregistrat o scădere în prețuri curente de circa 15,8%.

Dacă ne uităm la cifrele privind rata ocupării forței de muncă putem vedea legătura pe care aceste probleme o au cu sărăcia. În 1997, 25,3% din forța de muncă se afla în agricultură, iar în 2002, 25,6%. Așadar, agricultura apare ca o adevărată sferă a sărăciei în Bulgaria. Acest rol tinde să se înrăutățească dacă avem în vedere faptul că agricultura este utilizată, în mod tradițional, ca un tampon pentru șocurile privind veniturile, în special pensiile, pentru a garanta o existență minimală pe perioada șomajului.

Dovezile că o dezvoltare regională inechitabilă și stagnarea în agricultură duc la sărăcirea populației pot fi găsite și în studiile sociologice. Ele arată că 51,5% din locuitorii satelor sunt săraci, ca și 33,1% din locuitorii orașelor mici, 25,8% din locuitorii orașelor medii și 16,7% din locuitorii capitalei – Sofia.

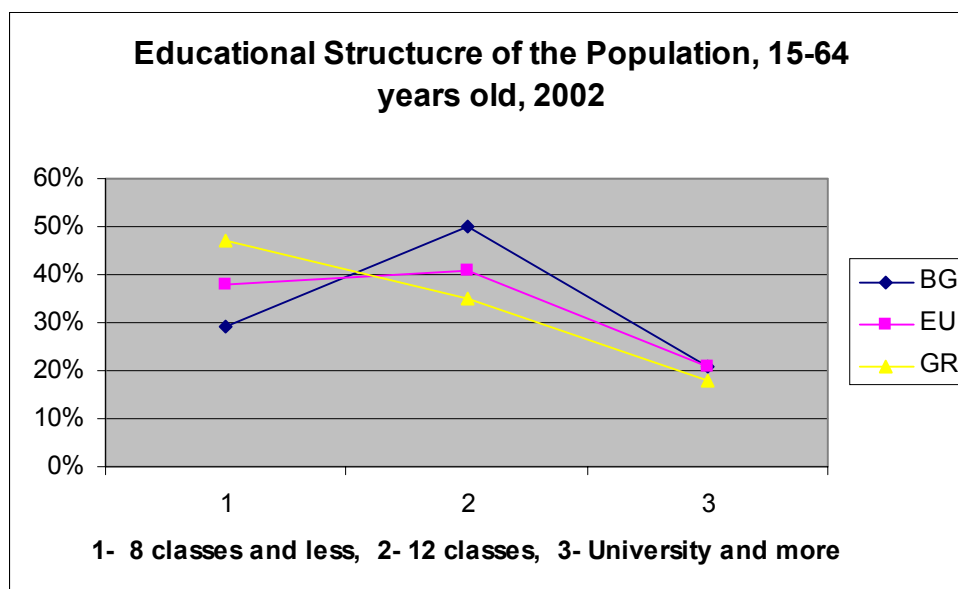
Sunt destul de pesimist în privința perspectivelor de îmbunătățire a situației descrise. O îmbunătățire ar putea veni puțin mai repede dacă statul ar interveni asupra pieței terenurilor pentru a susține, în acest fel, eficientizarea exploatațiilor agricole. Mărimea medie a exploatațiilor agricole din prezent nu permite introducerea tehnologiilor moderne și constituie un pilon al sărăciei și înapoierii societății noastre.

Și ajungem la al treilea punct al acestei prezentări – educația. La prima vedere, la nivelul Bulgariei există o societate educată la un nivel echivalent cu cel din UE, chiar mai bun decât în unele țări membre UE. Structura educațională medie a populației din Uniunea Europeană cuprinsă în intervalul 25-64 de ani este următoarea:

- 8 clase și mai puțin – 38%
- 12 clase – 41%
- studii universitare – 21%

Cifrele pentru Bulgaria sunt destul de bune: 29%, 50%, respectiv 21%.

În Grecia cifrele sunt 47%, 35%, respectiv 18% iar în Portugalia, 79%, 11% și 9%.

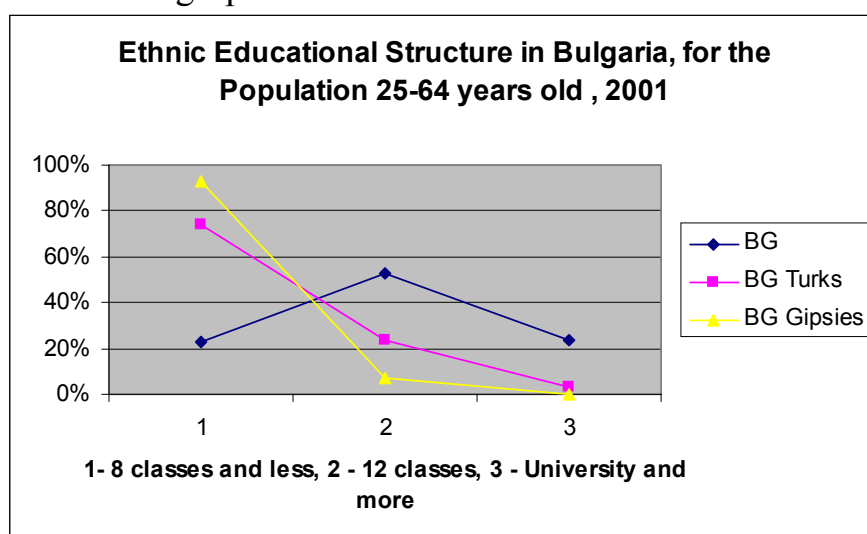
Cu toate acestea, situația Bulgariei este diferită dacă se ia în calcul structura educațională a principalelor grupuri etnice.

Etnicii bulgari au procentaje de 23%, 53% și 24%. Rata analfabetismului este de 0,4%

Etnicii turci au procentaje de respectiv 74%, 23% și 3%. Rata analfabetismului este de 3%.

Cea mai îngrijorătoare situație este situația romilor bulgari. Cifrele de care dispunem pentru acest grup sunt 93%, 7% și 0% (0,3%). Rata analfabetismului este de 13%.

Privind cifrele care ilustrează fenomenul sărăciei nu este dificil de concluzionat că există o corelație directă între nivelul educației și incidența sărăciei. În Bulgaria 81% din populația cu mai puțin de 8 clase sunt săraci. Sărăcia afectează 51,7% din populația cu 8 clase, 23,4% - cu 12 clase și doar 14,2% cu studii universitare. 78,8% dintre romi sunt săraci, ca și 58,3% din etnicii turci și 21% din etnicii bulgari. Explicația acestei situații rezidă în nivelul educațional al fiecărui grup.

Ceea ce eu consider a fi o adevărată soluție social-democrată în domeniul educației trebuie să acorde o importantă prioritate eliminării diferențelor etnice. Ideea unui consens național în domeniul educației, emisă de actualul nostru ministru de finanțe, Milen Velchev, merită o atenție specială. În opinia mea, trebuie să stabilim un nivel de 6% din PIB destinat cheltuielilor pentru educație. Trebuie să fie adoptată o politică specială în privința grupurilor etnice. Ea trebuie să includă mijloace cum ar fi înființarea școlilor cu internat și program extins. Bineînțeles, această măsură ar putea fi înțeleasă ca un fel de limitare a drepturilor părinților asupra copiilor lor. Dar oare este mai bine pentru societate ca părinții să pună piedici educației copiilor lor prin interzicerea frecventării școlii?

Am putea continua dezbaterea pe această temă, dar dezvoltarea ulterioară este o chestiune social-democrată pentru că social-democrații nu cred, ca liberalii sau conservatorii, că un viitor mai bun este inevitabil și nu are nevoie de asistență.

Panel II: Diferențe etnice și religioase

*Axel Sotiris Walldén, Grecia**

-I-

Nu mai este nevoie să spunem cât de importanți sunt factorii etnici și religioși pentru populația din Balcani. Diversitatea etnică și religioasă se află la baza diversității culturale din sud-estul Europei, găsim rădăcinile în îndelungata istorie cu care ne mândrim. În același timp, totuși, naționalismul – și într-o măsură mai mică religia – au fost cauza nemăsuratei distrugerii a vecinilor, nu numai în ultimii 50 de ani.

Cea mai dificilă fază a conflictelor etnice din Balcani a fost probabil depășită. Este discutabil dacă nu mai există încă un potențial pentru războaie ca cele din anii '90. Avansul democratizării și extinderea UE în regiune, cât și bunele relații turco-grecești au îmbunătățit considerabil mediul regional. La fel ca și relativa creștere economică, deși peisajul în acest caz este mixt, în special în privința coeziunii sociale.

Cu toate acestea, chiar și astăzi, un număr important de conflicte naționale deschise, latente sau nereglementate din Europa de Sud-Est sau de la periferia ei aruncă o umbră asupra viitorului regiunii. Soluțiile civilizate se lovesc de mentalități adânc înrădăcinate și de manipularea elitelor; retrasarea granițelor sau apărarea suveranității naționale se află mai des pe agendă decât construirea de societăți multiculturale și multietnice și acceptarea „celorlalți”. O serie de piedici serioase apar în Serbia-Muntenegru, inclusiv Kosovo, dar și alte situații pot deveni periculoase: Bosnia, Macedonia, Cipru, Republica Moldova. Și mai mult, nici măcar o țară din Balcani nu se poate mândri cu faptul că și-a rezolvat problemele legate de minoritățile etnice și religioase, deși unele s-au descurcat mai bine decât celelalte. Astăzi, naționalismul este încă o forță distructivă majoră a regiunii, un obstacol puternic în calea eforturilor de a consolida pacea și a construi stabilitatea, democrația și prosperitatea.

În scurta mea prezentare voi discuta posibilele elemente de pe agenda socialistă / social-democrată europeană, care încearcă să rezolve acest fenomen regresiv.

-II-

Nu mă voi aventura într-o lungă discuție cu privire la cauzele care au făcut ca naționalismul distructiv să supraviețuiască în regiune mai mult decât în alte colțuri ale continentului. Fără îndoială, vidul creat de căderea regimurilor comuniste și de ideologia totalitară a acestora, în contextul unei acute crize politice, economice și sociale, a favorizat renașterea naționalismului.

* *Colaborator științific, Universitatea Liberă din Bruxelles; membru PASOK. Părerile exprimate sunt exclusiv ale vorbitorului, nu exprimă opiniile PASOK.*

Capitalismul de tip “sălbatic” (*Wild West*), care a apărut în tranziție, a oferit un teren favorabil. Fostele și noile elite politice au instrumentat aspirațiile naționalist-populiste în încercarea de a păstra sau de a câștiga putere și privilegii. Este de asemenea ironic că acest conflict etnic s-a dezvoltat mai ales în țara care, sub comunism, a fost cea mai puțin totalitară și a acordat o atenție mai mare factorului național. Federalismul și „auto-gestiunea” fără democrație s-au dovedit a fi un eșec tragic.

Pe de altă parte, naționalismul regresiv nu este o caracteristică exclusiv a societăților post-comuniste. Este suficient să menționăm Irlanda de Nord, Cipru sau Țara Bascilor, cât și puternicul curent rasist și xenofob de pe continent. Aceste fenomene sunt chiar mai puțin inerente în contextul balcanic sau est-european. Nu trebuie să uităm că, în ultimul secol, cele mai mari crime în numele națiunilor nu au fost comise în această parte a Europei. Există cu siguranță o legătură între cultura și tradiția democratică și puterea de apărare a societății față de orice tip de extremism. Totuși, naționalismul și intoleranța etnică și religioasă sunt cu siguranță probleme europene care influențează perspectivele prezente și viitoare ale Europei. De asemenea, acestea sunt expresii ale reflexelor de apărare față de forțele oarbe ale globalizării.

-III-

Care ar putea fi agenda pentru a învinge naționalismul din Europa de Sud-Est? Și există o abordare socialistă sau o „soluție” la această problemă? Să încep cu a doua problemă:

Din punct de vedere istoric, naționalismul, inclusiv formele sale extreme, este fără îndoială copilul burgheziei. Totuși, relația dintre națiune și mișcarea socialistă a fost una dificilă, aflându-se la baza sciziunii de la începutul secolului XX. În trecut, socialiștii au adoptat poziții foarte diferite, în funcție de interesul de a susține guvernele lor în războaie agresive și coloniale; servind alte țări în numele internaționalismului; conducând sau aliindu-se cu mișcări de eliberare naționale; și ignorând sau combătându-le în numele luptei de clasă. Socialiștii s-au opus cu hotărâre naționalismului de dreapta, dar mulți s-au împotrivit sau au ezitat în problema integrării europene supra-naționale.

În Balcani, această ambiguitate istorică este și mai pronunțată, din moment ce aici tradiția socialistă este predominant comunistă: patriotismul autentic rezultat din luptele pentru eliberare națională împotriva nazismului au coexistat împreună cu forme perverse simbolizate de Ceaușescu sau Enver Hoxha. Regimurile comuniste din Balcani au recunoscut și în același timp au folosit minoritățile în scopuri iredentiste. Servilismul față de Rusia a coexistat uneori cu șovinismul față de vecini și minorități.

După 1989, renașterea naționalismului în Balcanii post-comuniști nu are o culoare politică bine definită. Se pot identifica atât post-comuniști cât și anticomuniști în fruntea mișcărilor extremiste și a crimelor, acest lucru diferind

de la caz la caz. În mod similar, forțele democrației, coabitarea națională și toleranța sunt active în întreg spectrul politic.

Cu alte cuvinte, în Balcani sau oriunde, linia de diviziune pe problema naționalismului nu pare să urmeze clivajul stânga-dreapta, ci traversează orizontal atât forțele conservatoare cât și pe cele socialiste. În consecință, lupta împotriva naționalismului nu poate fi monopolizată de nici o familie politică. Mai degrabă, forțele toleranței etnice trebuie să desfășoare bătălii în cadrul fiecărei familii. Ambiția lor poate fi aceea de a dezvolta o dinamică a competiției în cadrul sistemului politic pe marginea valorilor comune, inclusiv a unui „*cordon sanitar*” în jurul mișcărilor antidemocratice, renunțând, astfel, la logica prevalentă a populismului. În această competiție, se poate argumenta faptul că valorile, tradițiile și programele socialiste au anumite avantaje comparative.

-IV-

Mă voi întoarce la agenda care se referă la problema națională actuală. În opinia mea, aceasta poate include următoarele elemente:

1. Democrația, economia de piață și dezvoltarea durabilă sunt elemente fundamentale, de neînlocuit pentru a rezolva problemele naționale și a combate conflictele etnice. În acest context, este important să se avanseze de la capitalismul „sălbatic” către un model social european.
2. Importanța și profunzimea componentelor naționale și religioase ale identității colective trebuie să fie acceptate și luate în considerare. Totuși, a ignora sau a subestima acest lucru, atât din perspectiva depășitelor abordări de clasă, cât și din perspectiva globalizării, nu este un lucru bun. În același timp, identitatea colectivă nu este inamovibilă, atât în ce privește reconstrucția trecutului cât și în perspectiva viitorului. Dezvoltarea sa este influențată de politici și idei.
3. În rezolvarea problemelor etnice, integrarea europeană trebuie să se afle în centrul acestei strategii. Europa asigură o comunitate de valori sigure, coduri de conduită și un mediu favorabil pentru dezvoltare și coeziune. Ea asigură un nivel adecvat de integrare economică, socială și politică ce ne oferă posibilitatea de a beneficia de pe urma globalizării, în timp ce ne protejăm diversitatea națională și culturală și modelul societal de forțele oarbe ale globalizării. Astfel, UE poate prelua unele funcții care devin inadecvate și retrograde pentru statele-națiune. O Uniune Europeană puternică, democratică și federală este singura garanție că inevitabila slăbire a statelor-națiune nu va duce la dezintegrarea și slăbirea structurilor democratice și la abandonarea solidarității.
4. Combaterea naționalismului regresiv este o provocare a cărei rezolvare nu se poate reduce la dezvoltarea democrației și prosperității și la integrarea în Europa. Sunt necesare eforturi specifice în toate domeniile, inclusiv cele ale reformei instituționale, și, mai presus de toate, ale educației și culturii.

5. În Europa de Sud-Est, obiectivul primordial este schimbarea atenției de la problema granițelor, fie pentru revizuirea lor, fie pentru apărarea lor, către dezvoltarea toleranței și multiculturalismului, respectarea drepturilor omului și ale minorităților, solidaritate, și către guvernarea pe mai multe nivele cu puternice nivele sub-naționale, naționale și supra-naționale.
6. În contextul balcanic actual, cea mai periculoasă tendință este cea care duce la o mai accentuată fragmentare și dezintegrare. Ideologiile nefaste ale neîncrederii în coexistența etnică și în democrație sunt prezentate ca aspirații la auto-determinare și ca regulă ce servește la acoperirea intereselor economice obscure. Un scenariu de coșmar ar fi proliferarea unor mini-state mafioate, incapabile să producă stabilitate, democrație sau bunăstare, agenți ai unei continue neliniști etnice și posibili pioni în clasică politică internațională de putere. În momentul în care Europa s-a unificat pentru a întâmpina provocarea globalizării, acesta poate fi cu greu un model pentru regiunea noastră.
7. În același timp, totuși, vechile atitudini defensive față de aspirațiile naționale, încă frecvente în regiune, nu sunt cu siguranță răspunsul adecvat. Balcanicii mai au mult până să rezolve această problemă în mod deschis. Să nu vezi minoritățile ca pe o amenințare este încă neobișnuit pentru regiunea noastră și acest lucru menține un cerc vicios, a cărei responsabilitate rareori revine numai uneia dintre părți.
8. Problemele minorităților sunt strâns legate de activitățile criminale, de aici importanța combaterii crimei organizate și a corupției. Totuși, reducerea acestora doar la “conflicte criminale” reflectă rareori realitatea și poate duce cu ușurință la subestimarea factorului etnic. La fel, geopolitica este prezentă de obicei în problemele minorităților, dar abordările care reduc problema la intervenția țărilor terțe sunt rareori adecvate. Problemele minorităților și antagonismele interstatale sunt o relație cu dublu sens, și se alimentează una pe cealaltă.
9. Nu există o schemă instituțională care să asigure o balanță echilibrată între integrare și recunoașterea diferențelor etnice: diferitele forme de descentralizare și de federalism pot fi adecvate în funcție de situație. Teoretic, nici revizuirea granițelor nu ar trebui să fie un subiect tabu, dar experiența arată că acest lucru ar trebui în general evitat deoarece generează o dinamică opusă față de ceea ce se dorește, în special în zona Balcanilor.
10. Problemele minorităților etnice ar trebui tratate în mod predominant drept chestiuni ce țin de democrație și de drepturile omului în fiecare stat, nu drept politică externă. Astfel, acestea pot constitui în mod legitim obiectul de interes al unor țări terțe și al organismelor internaționale. În special, practicile europene din prezent atribuie un rol special așa numitelor “state de origine” (*kin states*); acest rol trebuie clar delimitat de iredentism.

Pot ideile enunțate să constituie o parte dintr-un program social-democrat? În mod sigur, da. Democrația, toleranța diferențelor și Europa constituie astăzi esența valorilor și programelor noastre. Într-adevăr, socialiștii ar trebui să fie

bine poziționați pentru a juca rolul principal în implementarea unei asemenea agende:

- Putem argumenta convingător că valorile noastre fundamentale nu încep și nici nu se sfârșesc cu națiunea și grupul etnic, ci includ și dimensiunea umană, de gen și cea socială; o dimensiune Europeană și una universală; dar am stabilit, în același timp, să înțelegem și să respectăm diversitățile și sensibilitățile etnice și culturale, din moment ce societatea pe care o susținem este pluralistă, tolerantă și protectoare pentru cei slabi.
- Noi suntem cei mai în măsură să subliniem faptul că forțele integrării nu sunt numai cele impuse orbește de piață sau impuse prin forță de autoritatea supremă, ci pot rezulta și dintr-o voință politică în direcția unei guvernări solide, coeziunii sociale și solidarității. Pornind de la acest lucru, putem prezenta o alternativă convingătoare la reflexele naționaliste.
- În activitatea noastră, ne putem inspira din partea cea mai bună a istoriei noastre, atât în apărarea interesului național și în combaterea extremismului naționalist (de exemplu Mișcarea de Rezistență), cât și în internaționalismul pozitiv. Acest lucru presupune desigur o divizare bruscă de celelalte părți ale acestei istorii, în special pentru aceia dintre noi care au rădăcini în comunism.

-V-

Permiteți-mi să închei cu două remarci, una în calitate de cetățean grec și alta în calitate de cetățean European.

Consider că experiența grecească este relevantă pentru subiectul nostru. Naționalismul grecesc are rădăcini adânci în istorie și cultură. În contextul unui declin intern și al instabilității regionale, naționalismul a luat o formă pervertită, cu un grad înalt de iraționalitate, în prima jumătate a anilor 90. Ne aducem aminte de paranoia politicilor grecești cu privire la Macedonia sau de rigiditatea percepțiilor și a politicilor față de Turcia. Atât conservatorii cât și socialiștii, în mod egal, s-au afundat în mocirla naționalismului.

Oricum, structurile noastre democratice și ancora europeană ne-au împiedicat să urmăm traiectoria Iugoslaviei. Din 1995, Grecia, condusă de un guvern socialist, a urmat o nouă ascensiune și modernizare economică și socială. În plus ne-am integrat în Uniunea Europeană. Acest proces s-a desfășurat în paralel cu o schimbare graduală, dar pozitivă, în politica externă. Există un proces, în plină desfășurare, de îmbunătățire a relațiilor cu Turcia; relațiile cu țările balcanice vecine s-au îmbunătățit radical; ambele politici au la bază perspective europene. Toate aceste lucruri au adus importante schimbări de mentalitate. Grecii au devenit mai încrezători în sine, mai puțin defensivi.

Nu înseamnă însă că totul este în regulă astăzi. Nu am reușit să prevenim naționalismul greco-cipriot să blocheze o înțelegere în insulă; nu am reușit încă să învingem pe deplin politica irațională cu privire la Macedonia; populismul naționalist al Arhiepiscopului nostru are un public alarmant de mare; mai sunt

multe de făcut în problema recunoașterii și respectării minorităților și imigranților; sistemul nostru educațional reproduce mituri naționale și stereotipuri din secolul al XIX-lea. Există așadar toate motivele pentru a persevera în lupta împotriva naționalismului pe agenda modernă și pentru a fi vigilenți la renașterea vechilor demoni. Cu atât mai mult cu cât noul guvern conservator este mai puțin dedicat modernizării și mai mult influențat de mentalități trecute. Cu toate acestea, consider că nu ne vom întoarce în trecut. Iar socialiștii greci probabil o să continue drumul care i-a desemnat drept arhitecții recentei noastre modernizări spectaculoase.

Există două concluzii care pot fi trase din exemplul Greciei: prima, aceea că democrația, Europa, și prosperitatea crescândă sunt cel mai bun mediu pentru a învinge naționalismul; socialiștii au combătut cu succes naționalismul prin preluarea șefiei în modernizarea țării; dar, în al doilea rând, tragem concluzia că nu există un automatism între modernizare și combaterea naționalismului. Așa cum am punctat deja, naționalismul are propria viață în cadrul politicilor și a minților oamenilor și trebuie, de asemenea, abordat ca un fenomen distinct.

-VI-

Ultima remarcă privește Europa:

Uniunea Europeană are dreptate atunci când solicită țărilor și oamenilor din sud-estul Europei să acceadă la standardele europene, în special în probleme etnice și religioase. Democrația cetățenilor europeni, toleranța etnică, diversitatea culturală și religioasă constituie fără îndoială un model de urmat. Reconcilierea franco-germană, pe baza căreia este construită Uniunea, este un puternic simbol despre cum poate fi combătut naționalismul.

Cu toate acestea, așa cum am menționat, naționalismul și abordarea regresivă a problemelor etnice și religioase nu sunt exclusive probleme balcanice; ele reprezintă, de asemenea, serioase probleme europene și internaționale. De acum încolo, cel puțin în această problematică, Uniunea Europeană nu își poate limita sarcinile doar la promovarea reformei. Trebuie, de asemenea, să asiste implementarea reformei în Balcani sau în alte părți, în același timp reformându-se pe sine.

În primul rând, Uniunea Europeană nu a reușit să rezolve o serie de conflicte etnice desfășurate între propriile granițe, și chiar îi lipsește competența și puterea de a le rezolva. Acest lucru devine o problemă pe măsură ce atitudinea față de țările candidate și vecini devine din ce în ce mai strictă. Este impropriu să soliciți Macedoniei să aplice Acordul de la Ohrid, în timp ce minoritățile din țările membre, în special din statele noi, se bucură de mult mai puține drepturi. Este dificil să propui soluții pentru Republica Moldova în timp ce un stat membru respinge soluțiile propuse de comunitatea internațională pentru sine. În mod clar, Uniunea Europeană trebuie să dobândească urgent capacitatea și voința de a implementa pentru sine ceea ce solicită celorlalți.

În al doilea rând, Uniunea Europeană și statele membre nu au reușit să stăpânească rasismul și xenofobia, acestea câștigând teren. Desigur, mediul internațional este defavorabil, iar politicile dezastruoase ale administrației Bush nu au făcut lucrurile mai ușoare. Cu toate acestea, intoleranța religioasă și etnică au rădăcini adânci în Europa, legate de situația socială, de sistemul educațional și situații în care principalele curente politice sunt influențate de populism. Este specific faptul că preocupările cu privire la viitorul statut de stat membru al Turciei se focalizează mai puțin pe impactul posibil asupra unui proiect European ambițios, decât asupra respingerii diferențelor religioase și culturale. Este trist să realizezi că este uneori mai ușor să pledezi pentru o Europă care este “curată” de turci și musulmani, decât pentru una federală și autonomă. Cu alte cuvinte, lipsa dinamismului în dezvoltarea modelului și proiectului european afectează capacitatea Uniunii Europene de a soluționa probleme legate de diversitatea etnică, religioasă și culturală.

În cele din urmă, în cadrul Uniunii Europene statele membre tind să se mențină pe poziții caracterizate de egoism național. Inter-guvernamentalismul este în ascensiune și reflectă rezistența politicilor naționale, a birocrăției și a mentalităților învechite. Acest curent restrânge ambițiile Europei și capacitatea de a realiza o opțiune democratică pentru integrare; îi limitează de asemenea capacitatea de a acționa în Balcani, și în special de a concepe soluții inventive la problemele etnice din zonă, soluții care ar atribui un rol mai mic statelor naționale, și ulterior granițelor, și ar accentua atât nivelele supra-naționale cât și cele sub-naționale ale guvernării.

Așadar, putem concluziona că limitarea naționalismului în Balcani face parte dintr-o temă mai largă, cea a furnizării unui imbold mai mare pentru proiecte europene, sau promovarea într-o măsură mai mare a modelului nostru social și, firește, realizarea unei revoluții reale în abordarea statelor-națiune. Socialiștii de la un capăt la celălalt al continentului au toate motivele să fie în centrul acestei lupte, mult mai mult decât au fost până acum. Dacă este de înțeles ca o mișcare cuprinzătoare să fie prudentă în gestionarea diversității, ar fi însă un dezastru să reproducem în familia noastră politică, mecanismul care amenință să blocheze proiectul European: cu alte cuvinte, să se miște cu o viteză redusă.